

La consolidació de la gran Barcelona

Entrats ja al segle XXI, Barcelona s'ha convertit en una gran metròpoli amb més d'un milió i mig d'habitants. La ciutat ha crescut, els seus límits abracen les comarques veïnes i li han aparegut els problemes habituals de les grans urbs desenvolupades: envelliment, immigració i la irrupció de les famílies mononuclears.

Barcelona ha estat sempre una ciutat amb tendència a créixer, i la seva força econòmica no ha parat d'atreure nousvinguts a la recerca de feina i una nova oportunitat.

Però en els darrers anys la dinàmica s'ha trencat: la capital catalana s'ha convertit en una ciutat que expulsa famílies a la seva perifèria mentre intenta cobrir el buit amb una nova onada immigratòria. Envelliment, habitatges unipersonals i un nucli antic acaparat per alguns dels grups arribats recentment són tres característiques bàsiques de la Barcelona de principis del segle XXI.

Entorn de l'any 1900, la ciutat tenia mig milió d'habitants. En poc més de trenta anys aquesta xifra va arribar al milió. Però a Barcelona encara li quedaven forces per créixer i no va trobar el seu sostre fins a acollir 1,7 milions d'habitants a la fi dels setanta, inici dels vuitanta. Què ha passat des d'aleshores perquè aquesta xifra s'hagi rebaixat fins a 1,5 milions? En un primer moment, la capital catalana va veure frenat el seu creixement respecte a la seva perifèria. Tanmateix creixia. Però a partir dels anys noranta la dinàmica es va agreujar i Barcelona no va poder mantenir el ritme, la ciutat perdia població, mentre que els seus voltants continuaven creixent de manera espectacular.

Isabel Pujadas, professora titular de demografia al Departament de Geografia Humana de la Universitat de Barcelona (UB) i coneixedora del cas, ho atribueix al fet que "els municipis de la perifèria de la ciutat van deixar de ser considerats un mal lloc per viure des de mitjan anys vuitanta". Un canvi de mentalitat que, al seu parer, va estar molt

vinculat a l'esforç dels primers ajuntaments democràtics de dotar les seves poblacions amb una sèrie de serveis i infraestructures de les quals fins aleshores no disposaven: "Barcelona va deixar de ser una illa de serveis envoltada de polígons sorollosos." D'aquesta manera, primer municipis del Maresme i del Garraf, i més tard del Vallès, van esdevenir un reclam de qualitat de vida prou engrescador per compensar els desplaçaments diaris que comporta el fet de viure a la perifèria i treballar al centre.

En els últims anys, la tendència descentralitzadora s'ha accelerat a un ritme vertiginós: entre el 1997 i el 2000, més de 525.000 persones van canviar de municipi dins l'àrea metropolitana. Barcelona no ha parat d'eixamplar-se com una taca d'oli. Ara bé, fins a on pot arribar a créixer l'àrea d'influència de la capital catalana? Fa pocs dies el diari *Regió 7* publicava que en un municipi com Sant Vicenç de Castellet, al Bages, situat a 50 quilòmetres de Barcelona, ja s'ha començat a notar l'alè metropolità. En un any, aquesta població ha augmentat en un 883% el nombre d'immobles en construcció, més d'un 75% dels quals seran ocupats per famílies procedents de l'àrea metropolitana.

El concepte de gran Barcelona, doncs, "és cert i es va consolidant", afirma Pujadas. Però paradoxalment, mentre poblacions com Granollers, Terrassa, Sabadell i altres nuclis entorn de la ciutat creixen sense parar, Barcelona ha viscut una dècada dels noranta ben negra. Mentre que les famílies de trenta a quaranta anys han desfilat progressivament cap a la perifèria —no així els joves i els majors de cinquanta anys—, la ciu-

tat ha accelerat el seu envelliment i ha vist com el nombre d'habitatges ocupats per tan sols una persona (estudiants, vidus, divorciats o solters), augmentaven de manera preocupant.

Davant d'aquesta situació, tanmateix, els darrers quatre o cinc anys han estat un alè d'aire fresc. Barcelona ha aconseguit aturar el ràpid envelliment i la pèrdua de població. I ho ha fet gràcies a la reactivació d'un fenomen prou conegut per la ciutat, com és la immigració. Una nova onada de nouvinguts que, segons les estadístiques oficials, ja significa un 12% de la població total, més de 202.000 persones. El perfil de l'immigrant és el d'una persona jove que es veu obligada a treballar en les feines de menys nivell dins la cadena laboral de la ciutat, tot i que en molts casos està capacitada per exercir una feina millor. La seva procedència és molt dispar, i cada vegada més. Principalment, els fluxos migratoris procedeixen d'Amèrica del Sud, la Unió Europea i l'Àsia central. Pel que fa al temps que viuran a la ciutat, Pujadas comenta que "tot depèn de cada grup", i puntualitza que les persones arribades de l'Est d'Europa o d'Amèrica del Sud és més fàcil que marxin d'aquí a un temps perquè la conjuntura econòmica del seu país és temporalment dolenta, però es pot arribar a recuperar.

La mobilitat. Barcelona, doncs, va canviant. Ara bé, en què es tradueixen aquests canvis? Diàriament, 332.723 persones entren a la capital catalana, ja sigui per motius laborals o per estudis, i d'aquests, 144.820 ho fan utilitzant un vehicle propi o un taxi. Sens dubte, és un volum de trànsit excessiu perquè els accessos de la ciutat puguin absorbir-lo.

També ha estat important la redistribució espacial dels nouvinguts a la ciutat, situats en molts casos en els espais que han deixat buits les famílies que han optat per anar a viure a la perifèria. Pujadas, però, prefereix distingir entre dos comportaments diferents. D'una banda, hi ha els grups que "de manera obligada, o per pròpia estratègia, s'han instal·lat en una mateixa zona, com el nucli antic i el Raval". I, de l'altra, "els grups com els sud-americans, que opten

Barcelona ha accelerat el seu envelliment, ja que cada vegada són més els qui opten per anar a viure als municipis de la perifèria.

La immigració ha estat l'únic remei que ha trobat la ciutat per alleugerir l'envelliment i reemplaçar les famílies que marxen

per dispersar-se per altres punts, com l'Eixample o Sants". Cas a banda és el de la immigració de la Unió Europea, arribada a Barcelona per motius laborals vinculats a grans multinacionals. Tenir un sou més elevat que la mitjana barcelonina els permet instal·lar-se en barris com Sarrià o Sant Gervasi.

Ciutat envellida. Per últim, cal destacar l'envelliment de la població i el canvi de model familiar. El primer dels dos problemes, a banda que a hores d'ara ja

ha generat un dèficit important de places en llars d'avis, té difícil solució. La immigració, però, no és l'única manera de resoldre'l. Pujadas aporta dues possibles opcions més: la posada en pràctica d'una bona política a favor dels habitatges per a joves i l'augment de guarderies, un servei ara també deficitari. Està clar que el canvi de model familiar —que ha comportat que la mitjana d'habitants per llar a Barcelona sigui de poc més de dues persones i que en un 51% dels habitatges tan sols visqui una persona— ha provocat un desajust entre l'oferta actual d'habitatges i la realitat.

Tots aquests canvis que ha viscut el cap i casal són, segons l'experta en demografia, propis d'una gran ciutat. Què depararà el futur? "El més probable és que tot continuï igual, la capital catalana mantindrà el seu paper hegemònic dins l'àrea metropolitana, sempre tenint en compte que la resta de municipis cada vegada estan més interrelacionats entre si, al mateix temps que esdevenen més autosuficients."

Barcelona, doncs, ja no es pot entendre per si sola. Cal observar-la en tot el seu conjunt.

Pau Brunet